

Pašvaldības aģentūra
RĪGAS PILSĒTAS ARHITEKTA BIROJS

Reģistrācijas Nr. 90002099755, Dzirnavu iela 60A-21, Rīga, LV-1050,
tālrunis 67105941, fakss 67105998, e pasts: rpab@riga.lv

Rīgā

08.09.2015. Nr. RPAB-15-47-dv

Uz 06.08.2015 Nr. BV-15-10707-nd

Rīgas pilsētas būvvalde

Rīgas pilsētas arhitekta atzinums par
būvniecības ieceri ēkas pārbūvei Latviešu
Strēlnieku laukumā 1

Rīgas pilsētas arhitekta birojs (turpmāk – birojs), atbildot uz Rīgas pilsētas Būvvaldes vēstuli par būvniecības ieceri ēkas pārbūvei Latviešu Strēlnieku laukumā 1 (turpmāk – Būvniecības iecere), kurā lūgts izskatīt minēto priekšlikumu Rīgas pilsētas arhitekta kolēģijā un sniegt profesionālu viedokli par tā atbilstību kvalitatīvas pilsētvides veidošanas principiem (uz saņemtās projekta dokumentācijas pamata), sniedz savu atzinumu atbilstoši biroja kompetencei un pilnvarām.

Gatavojot diskusiju kolēģijā, birojs ir apkopojis informāciju (profesionālu diskusijas, publikācijas) un analizējis faktus (nolēmumus un ieteikumus) par projekta attīstību kopš 2001. gada, piedalījies vairākās pēdējā laika diskusijās un analizējis kvalitatīvas pilsētvides veidošanas principus kontekstā ar esošo normatīvo regulējumu un biroja izveidošanas un darbības mērķi.

Kopsavēlot iepriekš minēto, diskusijai kolēģijā tika piedāvāti šādi jautājumi:

1) vai Būvniecības iecere ir *de facto* publiski apspriesta ar mērķi saskaņot sabiedrības un būvniecības ierosinātāja intereses, nodrošinot būvvaldes lēmuma atklātumu saistībā ar attiecīgās teritorijas attīstību (pierādījumi);

2) vai Būvniecības iecere konceptuāli atbilst Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojuma uzstādījumiem par Vecrīgas plānojuma un apbūves struktūras saglabāšanu un pilnveidošanu, tajā skaitā pamatuzdevumiem: a) daļēji atjaunot un telpiski pilnveidot kara postījumu un pēckara rekonstrukciju rezultātā izmainīto vecpilsētas plānojuma un telpisko struktūru; b) esošās vēsturiskās apbūves saglabāšana; c) pilsētas ainavas sakārtošana un kopskata kvalitātes uzlabošana (argumentācija);

3) vai Būvniecības iecere respektē Latviešu Strēlnieku laukuma ansambļa kultūrvēsturiskās vērtības (argumentācija);

4) citi apsvērumi pārbūves priekšlikuma kontekstā.

Kolēģijā cita starpā konstatēts:

Okupācijas muzejs un Latviešu Strēlnieku laukums ir jāskata kā kultūrvēsturiska vērtība, kam jāpieiet ar vislielāko atbildību. Jebkāda iejaukšanās, izmaiņas un pārbūve prasa rūpīgu izpēti, sabiedrības un ekspertu viedokļu uzklauššanu, īpaši ņemot vērā objekta atrašanās vietu – Vecrīga. Prakse un tendences pierāda, ka gan Rīgā, gan citur Latvijā un pasaulē lielas pūles tiek pieliktas, lai kultūrvēsturiskos objektus atjaunotu un saglabātu to sākotnējā veidolā un funkcionalitātē.

Būvniecības ieceres pasūtītāji un autori laika gaitā kopš tās publiskošanas 2001. gadā nav respektējusi dažādu līmeņu profesionāļu un koleģiālo institūciju nolēmumus, konstatējumus un ieteikumus.

Diskusijās konstatētais norāda uz nopietniem riskiem pārbūves īstenošanas rezultātā: kā uzskata daļa nozares ekspertu un sabiedrība, tādējādi tiktu neatgriezeniski zaudēta kultūrvēsturiski vērtīgā Okupācijas muzeja ēka un būtiski samazināta iespēja kompleksi un ar skatu nākotnē pilnveidot Rātslaukuma apkārtnes ainavu un uzlabot Vecrīgas kopskata pilsētņēmniecisko kvalitāti.

Lai arī par iemesliem un turpmāk darāmo kolēģijas locekļu vidū nav pilnīgas vienprātības, tomēr neviens neiebilst, ka projektam ir nepieciešami kvalitatīvi uzlabojumi.

Tādējādi arhitektūras un pilsētvides attīstības kvalitāte, kas izvērtējama papildus tiesību normu un noteikumu ievērošanai, un dialogs ar sabiedrību ir noteicošie kritēriji, birojam analizējot būvniecības un teritorijas attīstības ieceres kvalitatīvas pilsētvides veidošanas principu kontekstā. Attiecībā uz konkrēto Būvniecības ieceri minētie kritēriji skatāmi trīs līmeņos, kas secīgi ir izvērtēti atzinumā.

Atbilstoši Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 28. punktam teritorijas plānojumā ietilpst pavadraksts, grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Tādējādi teritorijas plānojums, šajā gadījumā Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojums (turpmāk – RVC AZ), vērtējams visu šo trīs sadaļu kopsakarībā. Šādā ciešā pavadraksta un apbūves noteikumu kopsakarībā plānojums ņemts vērā arī turpmāk minētajos atzinuma argumentos un apsvērumos.

ATZINUMS

Būvniecības iecere kontekstā ar Vecrīgas vides raksturu un vēsturiskās apbūves struktūras saglabāšanu, atjaunošanu un pilnveidošanu

Spēkā esošajā RVC AZ pavadrakstā ir ietverti pamatuzdevumi, kritēriji, būtiskie principi, kā arī attīstības mērķi un vīzija, kuri minētā iemesla dēļ ir jāņem vērā un kuru kopsakarībā vērtējama Būvniecības ieceres ietekme uz esošajām pārbūvējamās ēkas un apkārtnes arhitektoniskajām un pilsētvides vērtībām.

Savukārt viens no galvenajiem vispārējiem attīstības mērķiem RVC AZ noteikts saglabāt Rīgai raksturīgo kultūrvēsturisko vidi un vērtības, vienlaikus nodrošinot kvalitatīvas jaunās arhitektūras radīšanu un augstvērtīgu pilsētvides dizainu.

Konkrēti RVC AZ teritorijas attīstības vīzija ietver uzstādījumu, ka tā ir pazīstama kā īpatnēja viduslaiku, jūgendstila un koka arhitektūras perle. Ir saglabātas un rūpīgi izkoptas vēsturiskā pilsētas auduma jeb struktūras īpatnības – viduslaiku, 19. gadsimta koka apbūves, jūgendstila pilsētņēmnieciskais komplekss un industriālais mantojums, kā arī citas vērtības.

RVC AZ nozīmīgāko kultūrvēsturisko vides vērtību saglabāšanas un attīstības prasības jo īpaši attiecas uz pilsētas vēsturisko plānojumu un telpisko struktūru ar vēlākos laikos veiktiem kvalitatīviem pārveidojumiem, ko pamatā veido zemesgabalu struktūra, apbūve un tās mērogs, ritms un videi raksturīgā proporciju sistēma.¹

Tas nozīmē – lai šo vīziju īstenotu, būvniecības iecerei ir jāatbilst pamatuzdevumam par Vecrīgas plānojuma un apbūves struktūras saglabāšanu un pilnveidošanu, tajā skaitā daļēji atjaunot un telpiski pilnveidot kara postījumu un pēckara rekonstrukciju rezultātā izmainīto vecpilsētas plānojuma un telpisko struktūru, saglabāt vēsturisko apbūvi, sakārtot vecpilsētas ainavu un uzlabot kopskata kvalitāti.

Tāpat, lai konstatētu atbilstību pamatuzdevumam, ir definēts galvenais Vecrīgas attīstības projektu atbilstības kritērijs – konsekventa vēsturiskās apbūves struktūras saglabāšana un tās zudušo daļu atjaunošana. Tāpat ir paskaidrots, ka Vecrīgas apbūves struktūras atjaunošana vai nostiprināšana jābalsta uz tādu elementu un stāvokļu atklāšanu vai atjaunošanu, kas raksturo dažādus pilsētas attīstības posmus un hronoloģiski atšķirīgi veidojušās apbūves teritorijas, šajā gadījumā – Vecrīgas viduslaiku struktūra.

RVC AZ risinājumi ir pamatoti ar koncepciju par laikmetīgās (arī rekonstruētās) un oriģinālās vēsturiskās arhitektūras ietekmi uz vecpilsētas autentiskuma līdzsvaru. Kultūrvēsturiskajai videi, ko veido galvenokārt vēsturiskās ēkas, piemīt noteikta laikmetīgo objektu daudzuma kapacitāte, tāpēc īpaša nozīme ir laikmetīgās arhitektūras kvalitātei un tolerancei pret kultūrvēsturiskās vides vērtībām. Vērtējot plānoto pārbūvi no 20. gs. izveidojušās pilsētbūvnieciskās situācijas nostiprināšanas skatu punkta – konkrētais priekšlikums to nedara harmonisku.

Analizējot kolēģijā Būvniecības ieceres atbilstību RVC AZ uzstādījumiem kontekstā ar uzdevumu mazināt Vecrīgas destruktīvos pārveidojumus, kas veikti pēdējos 85 gados, un kritēriju saglabāt Vecrīgas viduslaiku apbūves struktūru un atjaunot tās zudušās daļas, jāsecina, ka plānotā muzeja piebūve tās pašreizējā risinājumā nepārliecina ar analogiju vai līdzību daļēji zudušajai apbūves struktūrai (piemēram, būvlaides, fasāžu dalījums, lokālās būvmākslas tradīciju pārmantojamība, tradicionālie materiāli).

Vērtējot pārbūvi no Vecrīgas arhitektoniski telpiskās kompozīcijas vērtību viedokļa (Vecrīgas panorāma un ainavas no piedāvātajiem skatu punktiem), jāsecina, ka konkrētais pārbūves priekšlikums ar savu ainavā disonējošo apjomu un kontrastējošo krāsu akcentu mazina Vecrīgas ansambļa pilsētbūvniecisko kvalitāti un kopskata harmoniju.

Būvniecības ieceres ietekme uz ēkas un apkārtnes kultūrvēsturiskās vērtības līmeni

RVC AZ kultūrvēsturiskās vides vērtības būtiskāko apjomu veido visu pilsētvides fizisko sastāvdaļu autentiskums, ietverot vēlākos uzslāņojumus, kam nav destruktīvas vai degradējošas ietekmes uz šo vidi.

Tāpat būtisks RVC AZ attīstības mērķis ir veidot jaunu kvalitatīvu apbūvi, atsevišķus kompleksus pilsētas vēsturiskajā centrā, ievērojot autentiskuma saglabāšanas principus kontekstā ar vēsturisko apbūves struktūru un Vecrīgas siluetu. Lai šo vīziju pārvērstu par realitāti, vienmēr ir jāizstrādā alternatīvas un jāveido dialogs ar ieinteresētajām pusēm.

Plānotā Okupācijas muzeja piebūve veidota pēc kontrasta principa attieksmē pret viduslaiku apbūves struktūru un nerespektējot autentisko ēkas apjomu. Risinājums deformē objekta kultūrvēsturisko vērtību un pastiprina tā neiederību Vecrīgas ainavā un panorāmā,

¹ Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas plānojuma pavadraksta 6.1. nodaļa

tādējādi disonējot ar koncepciju par kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

Latviešu Strēlnieku laukuma teritorijas detālplānojuma ietekme uz Būvniecības ieceres publiskās apspriešanas nepieciešamību

Teritorijai, kurā plānota Būvniecības iecere, ir spēkā Latviešu Strēlnieku laukuma teritorijas detālplānojums (apstiprināts ar Rīgas domes 2010. gada 13. aprīļa saistošajiem noteikumiem Nr. 64 „Latviešu strēlnieku laukuma teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi”). Atbilstoši Būvniecības likuma 14. panta 5. daļai publisko apspriešanu nerīko, ja teritorijai, kurā paredzēta būve, ir spēkā esošs detālplānojums. Tajā pašā laikā ir būtiski ņemt vērā šīs normas un pārējo Būvniecības likuma un Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma un atbilstošo MK noteikumu kopējo mērķi.

Kolēģijā konstatēts, ka faktiski *de iure* ir apspriests pašvaldības teritorijas daļas detālplānojums Latviešu Strēlnieku laukuma turpmākajai attīstībai, bet pati Okupācijas muzeja plānotā piebūve *de facto* nav apspriesta, nav bijis dialogs starp nozares ekspertiem, un arī nav uzklauts plašākas sabiedrības viedoklis. Formāla atruna ar Būvniecības likuma 14. panta 5. daļu nevar tikt izmantota situācijā, kurā jāpiemēro arī Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums un atbilstošie MK noteikumi, un gadījumā, kad būtiskas būvniecības ieceres arhitektoniskie un telpiskie risinājumi sabiedrībā reāli nav tikuši vērtēti.

Kolēģijā konstatēts, ka kopš rekonstrukcijas idejas prezentācijas 2001. gadā nav tikusi organizēta Būvniecības ieceres publiskā apspriešana, kāda ir praksē pieņemta un tiek īstenota pirms citu kultūrvēsturiski vērtīgu un sabiedriski nozīmīgu objektu pārbūves.

Normatīvā regulējuma prasības

Iepriekš minētie apsvērumi balstīti virknē normatīvā regulējuma prasību, kas līdz ar to kalpo arī kā juridiskais pamatojums tālākajam biroja viedoklim un ieteikumam:

- Būvniecības likuma 4. pants nosaka, ka būvniecībā ievēro šādus konkrētajā situācijā būtiski svarīgus principus:

- a) arhitektoniskās kvalitātes principu, saskaņā ar kuru būves projektē, līdzsvarojot būvniecības funkcionālos, estētiskos, sociālos, kultūrvēsturiskos, tehnoloģiskos un ekonomiskos aspektus, kā arī pasūtītāja un sabiedrības intereses, dabas vai pilsētas ainavas individuālo identitāti izceļot un organiski iekļaujot kultūrvidē, tādējādi to bagātinot un veidojot kvalitatīvu dzīves telpu;

- b) atklātības principu, saskaņā ar kuru būvniecības process ir atklāts, sabiedrība tiek informēta par paredzamo būvniecību un saistībā ar to pieņemtajiem lēmumiem;

- c) sabiedrības līdzdalības principu, saskaņā ar kuru šajā likumā noteiktajos gadījumos tiek nodrošināta būvniecības ieceres publiska apspriešana;

- d) ilgtspējīgas būvniecības principu, saskaņā ar kuru būvniecības procesā tiek radīta kvalitatīva dzīves vide pašreizējām un nākamajām paaudzēm, šai nolūkā arī palielinot atjaunojamo energoresursu un sekmējot citu dabas resursu efektīvu izmantošanu.

- 2004. gada 8. marta MK noteikumi Nr. 127 „Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi” satur specifiskas prasības tieši RVC apbūvē, nosakot, ka:

5.2. Ēku pārbūve nav pieļaujama, ja ēka pēc iecerētās pārbūves neiekļausies pilsētvidē formas, mēroga, proporciju un lietoto materiālu dēļ;

7.1.1. jaunu ēku būvniecība pieļaujama vietās, kur jaunas ēkas nav pretrunā ar vēsturisko telpas struktūru vai tās vēlākiem kvalitatīviem pārveidojumiem. Saglabājams apkārtējās vēsturiskās apbūves mērogs, raksturs, proporciju sistēma, respektējami tradicionālie materiāli;

7.1.3. nav pieļaujama tādu ēku būvniecība, kas ārējo izmēru vai būvapjoma ziņā izteikti kontrastē ar vēsturisko ēku apjomiem;

8.2. Lai aizsargātu kultūras mantojumu, Vecrīgā jaunbūves vai teritorijas labiekārtojuma projekta dokumentācijai pievienojama attiecīgās teritorijas attīstības analīze.

Būvniecības iecere pašreizējā versijā ir pretrunā ar šīm tiesību normām.

Kopsavilkums

Okupācijas muzeja piebūve pašreiz plānotajā veidolā neatbilst uzstādījumam par tās līdzību vai analogiju ar senākās, t. i., Vecrīgas viduslaiku, apbūves struktūras atjaunošanu (būvlaides, fasāžu dalījums, lokālās būvmākslas tradīciju pārmantojamība, tradicionālie materiāli). Arī vērtējot no 20. gs. pilsētībūvnieciskās situācijas nostiprināšanas skatu punkta – konkrētais priekšlikums to neharmonizē.

Risinājums deformē objekta kultūrvēsturisko vērtību un pastiprina tā neiederību Vecrīgas ainavā un panorāmā, tādējādi disonējot ar koncepciju par kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

Būvniecības iecerei kopš idejas prezentācijas 2001. gadā nav tikusi organizēta publiskā apspriešana.

Nemot vērā iepriekš teikto, Būvniecības iecere kopumā neatbilst arhitektoniskās kvalitātes principam un projektam nepieciešami kvalitatīvi uzlabojumi.

Iesakām neatbalstīt būvatļaujas izsniegšanu konkrētajai Būvniecības iecerei un apsvērt iespēju uzdot par pienākumu iesniedzējam novērst konstatētās nepilnības.

Pielikumā:

1. Notikumi, uz kuriem balstās profesionālā diskusija, apsvērumi un secinājumi Latvijas Okupācijas muzeja pārbūves priekšlikuma kontekstā.

2. Rīgas pilsētas arhitekta kolēģijas 2015. gada 2. septembra sēdes protokols Nr. 4 (87).

Direktors, Rīgas pilsētas arhitekts

G. Princis

Metnieks 67026721

Persona	Lēmums	Datums	Komentārs
Princis Gvido , Direktors, Rīgas pašvaldības aģentūra "Rīgas pilsētas arhitekta birojs"	Parakstīts	08.09.2015	

**Saraksts ir pievienots automātiski no sistēmas KAVIS dokumentu apstrādes plūsmas*